

Jukka Ruoskanen:

SIVUAURINKO

Ursa Minor 2/92

Halot - Halos

YHTEENVEDON AIKA

Tässä numerossa on nyt tuo lupaamani vuosiyhteenvedo. Sitä tehdessäni huomasin, ettei viime vuosi mikään täydellinen pohjanoteeraus ollutkaan loppujenlopuksi, vaikka havaitsijoista ajoittain siltä tuntuikin. On toki myönnettävä, että nämä perinteisesti haloköyhät ajat (alku- ja loppuvuosi) todella olivat köyhiä. Havaitsijalistaa katsoessaan voi kuitenkin todeta muutamia erittäin positiivisia seikkoja, eli havaitsijoiden runsauden sekä useiden uusien halopaikkakuntien ilmaantumisen halojaoston karttapohjalle. Uusia aktiivisia kiintopisteitä lienevät ainakin Turku ja Jyväskylä. kiitokset myös muille, uusille sekä vanhoille, havaitsijoille.

Havaintomäärien suhteen on ollut huomattavissa selvä "vallanvaihdos". Nuoret havaitsijat ovat menneet vauhdilla ohi. Vuoden mittaan oli jo aistittavissa se, mikä taulukostakin on nähtävissä, eli Anne Jokinen sai suurimman saaliin havaintoja ja aivan vanavedessä on Krista Vajanto. Jarmo Moilasen sadan ylitys on myös hieno saavutus. Jarmon havaintomateriaali on muutenkin todella uskomatonta. Jokainen Jarmon listalomakkeen kääntöpuoli on oma taideteoksensa. Yksi vuoden kohokohdista jaostossa oli juuri tuo Jarmon heinäkuinen havaintorupeama.

Hyvin virkistäviä ja innostavia tuntuivat olevan keväällä Helsingissä ja Jyväskylässä järjestetyt "Halohuhtikuu"-projektit. Todella äärimmäisen kiinnostavaa vertailumateriaalia ei saatu johtuen näytelmien tasosta, mutta se ei tahtia haitannut. Vertailumateriaali oli kuitenkin sitä tasoa, että Helsingissä saatiin mielenkiintoinen yhteenvedokin aikaiseksi. Innostus oli jokatapauksessa sitä luokkaa, että idea on käytettävä hyväksi jatkossakin.

Tässä voisi lyhyesti palauttaa mieliin muutamia viime vuoden parhaita näytelmiä. Ohessa on piirrosyhteenvedo, jossa on ne mielestäni laadukkaimmat halot viime vuodelta. Niissä tapauksissa, joissa havaitsijoita on ollut useita, olen tehnyt koostepiirroksen kaikkien havaitsijoiden havaintojen perusteella.

Seuraavassa muutamia kommentteja havainnoista. Ehkäpä vuoden ensimmäinen maininnan arvoinen halo näkyi Siuntiossa helmikuun 27. ja 28. välisenä yönä. Tällöin Kuu loihti Cirrostratukseen 46 renkaan ja hienon ZYKin lisäksi vielä Parryn kaaren. Ainakin minulle henkilökohtaisesti tämä oli yksi vuoden kohokohtia. Vuoden toinenkin multihalo näkyi Kuun ympärillä. 28/29.3. Helsingissä, Siuntiossa, Turengissa ja Turussa saatiin ihastella pyramidikidehaloja. Turussa Krista Vajanto sai tyytyä himmeään 9 renkaaseen. Sensijaan Timo Martola Turengissa, Mäkelä ja Kinnunen Helsingissä sekä Ruoskanen Siuntiossa saivat nähdä sellaisen harvinaisuuden kuin 9 allasivuavan. Mäkelä ja Kinnunen olivat onnistuneet tässä jo v. 1987, mutta tällöin ilmiö näkyi päivällä. Harvinaisia renkaita nähtiin kaikenkaikkiaan viime vuonna ilahduttavan runsaasti. Moilanen onnistui kahdesti (28.3. ja 4.7.) kuten myös Krista Vajanto (28-29.3. ja 24.6.). Myös Jouko Markkanen oli havaitsemassa 24.6. Vajannon kanssa.

Vasta-aurinko on, kuten kaikki varmasti muistavat, hyvin kiistelty halomuoto. Meillä se nähtiin viime vuonna kahdesti. Ensin Mika Bray onnistui havaitsemaan sen 27.4. Todella kova tapaus oli kuitenkin Veikko Mäkelän havainto 26.6., jolloin VM sai valokuvan ilmiöstä. Todella huomionarvoiseksi valokuvan tekee se, että VAur näkyy todella tasaista, kaunista Cs:sta vasten horisonttirenkaalla, jossa ei ole lainkaan hämääviä kirkastumia. Eli on täysin selvää, että meillä on tässä joko todiste Vasta-auringosta, tai sitten kuva maailman lyhimmistä vasta-aurinkokaarista! Hienoa, että on kerrankin kuva, joka ei jätä arvailujen varaan onko kuvassa halo vai ei. Tässä kuvassa on varmasti halo, emme vain tiedä mikä.

Vuoden hienoimmat Wegenerit meille tarjosi Timo Nevala Jurvalta. Hänen lähettämässä kuvissaan on todella pitkät ja värikkäät Wegenerit. Tämän jalon halomuodon näkemisessä onnistuivat myös viime vuoden tehohavaintajat Jarmo Moilanen ja Tiia Vajanto. Yhtenä pikku yksityiskohtana voisi mainita, että kesän matkustelu ison veden takana tuotti Timo Kinnusen henkilökohtaiseen havaintosarakkeeseen yhden markinnan HYKin nimellä tunnetun halomuodon kohdalle. Onnittelut tästä. Timo havaitsi HYKin Leesburgissa USAssa.

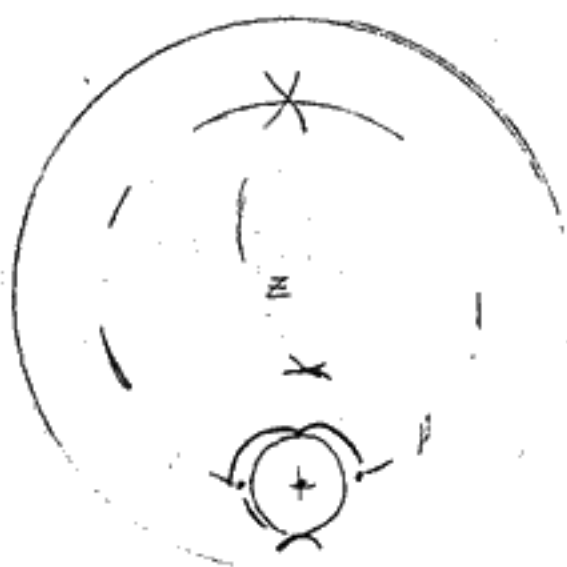
Nyt lopuksi vielä muutama yksityiskohta havaintotekniikasta. En halua "byrokratisoida" jaoston toimintaa, mutta toivoisin kyllä saavani havainnot harvinaisista haloista B-lomakkeella,

HAVAITSIJAT JA HAVAINATOMÄÄRÄT VUONNA 1991

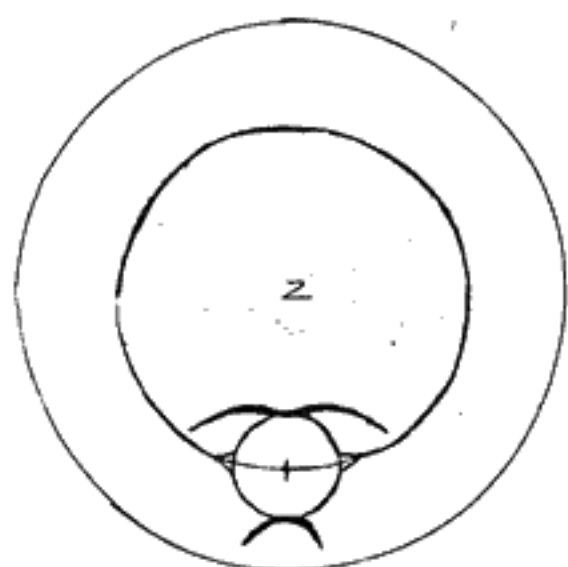
nimi	paikkakunta	hav.määrä
Mika Bray	Helsinki	19
Veli Hietala	Haapajärvi	1
Markku Honkonen	Jyväskylä	6
Anne Jokinen	Espoo	135
Jere Kahanpää	Jyväskylä	44
Petteri Kankaro	Merimasku	62
Timo Kinnunen	Espoo, Helsinki	101
Jorma Lameranta	Savonlinna	1
Ismo Luukkonen	Helsinki	96
Joonas Lyytinen	Jyväskylä	20
Olli Manner	Helsinki	4
Jouko Markkanen	Helsinki	12
Timo Martola	Turenki	1
Jarmo Moilanen	Jyväskylä, Kokkola	104
Veikko Mäkelä	Helsinki	78
Timo Nevala	Jurva	1
Alexander Nives	Jyväskylä	31
Markku Nyfelt	Jyväskylä	12
Arto Oksanen	Jyväskylä	13
Marko Pekkola	Helsinki	14
Sampo Peltonen	Äänekoski	2
Jari Piikki	Juva	12
Marko Riikonen	Helsinki	7
Jukka Ruoskanen	Siuntio	113
Pia Rämä	Espoo	56
Ilana Saarikko	Turku	22
Mikko Syrjälahti	Jyväskylä	7
Petri Tuovinen	Kouvola	5
Krista Vajanto	Turku	123
Tiia Vajanto	Turku	50
Leo Wikholm	Helsinki	2
Teemu Öhman	Äänekoski	29

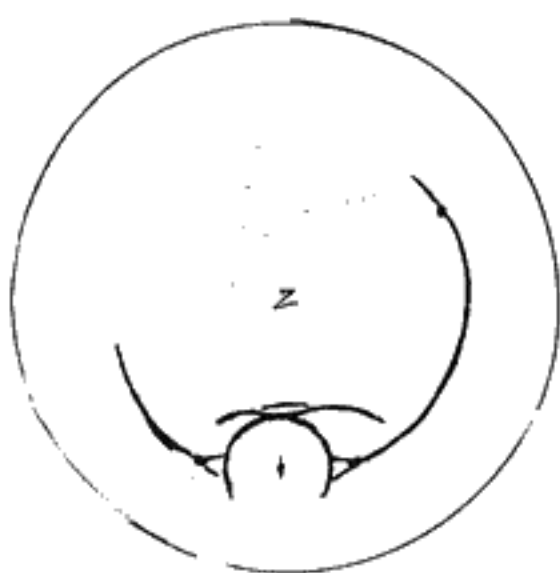
28-29.3. HKI, Turenki,
Turku, Siuntio; Mäkelä,
Kinnunen, Martola,
K.Vajanto ja Ruoskanen

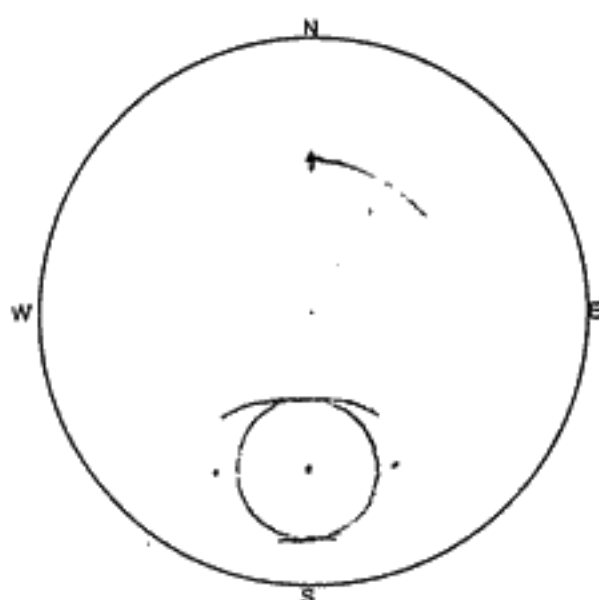
11.4. Turku
Tiia Vajanto

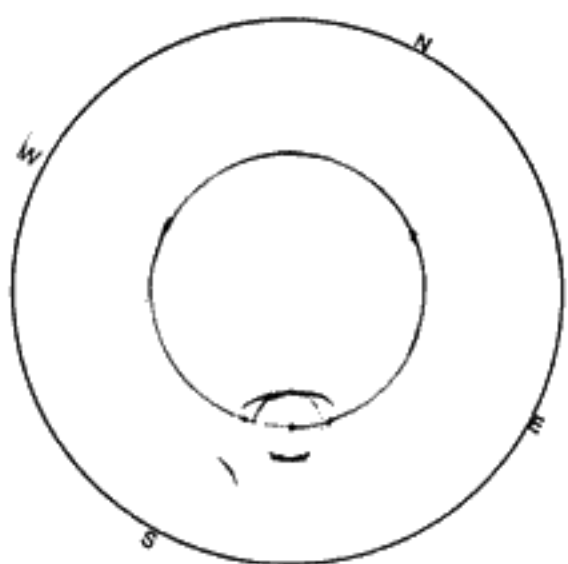
11.4. Turku
Krista Vajanto

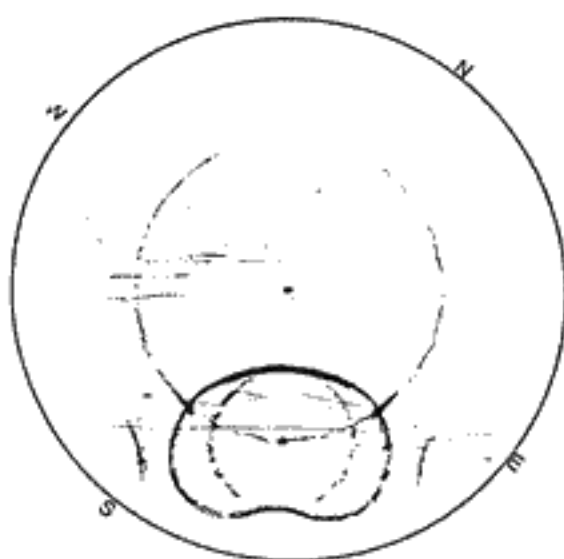
13.4. Turku
Krista Vajanto

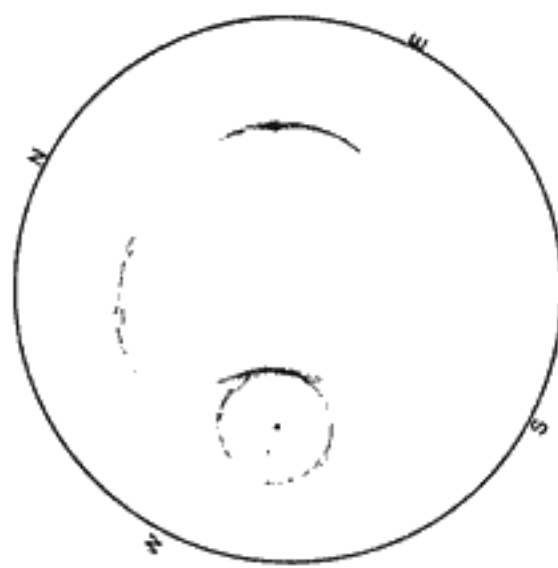
27.4. Helsinki
Mika Bray

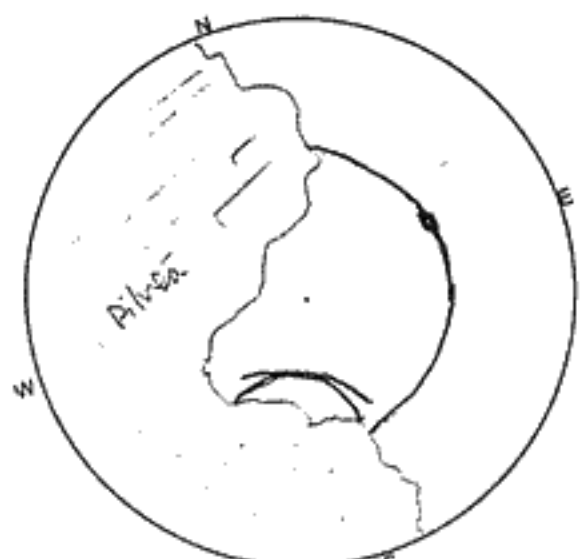
8.6. Oulu
Jari Piikki

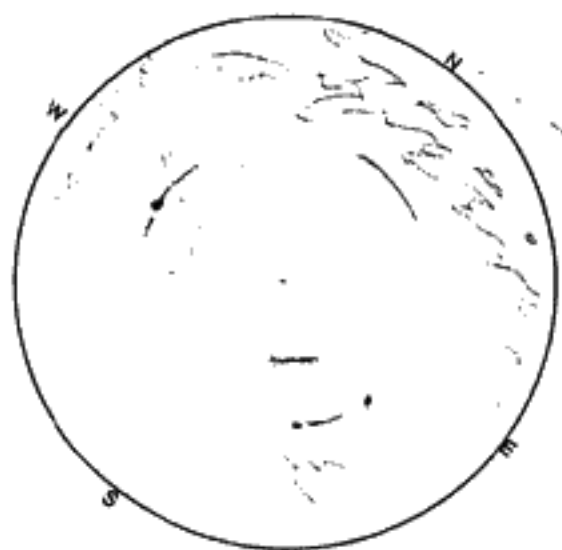
8.6. Siuntio
Jukka Ruoskanen

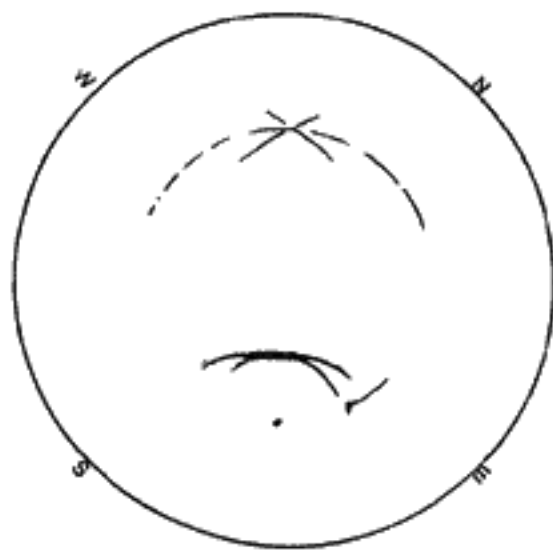
26.6. Helsinki
Veikko Mäkelä

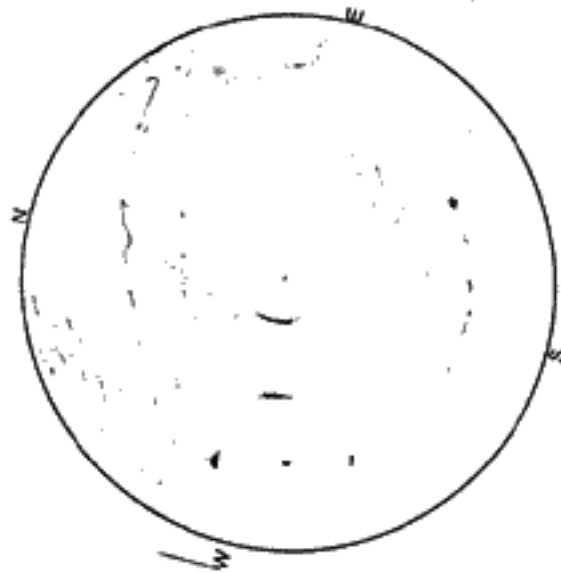
26.6. Helsinki
Mika Bray

3.7. Kokkola
Jarmo Moilanen

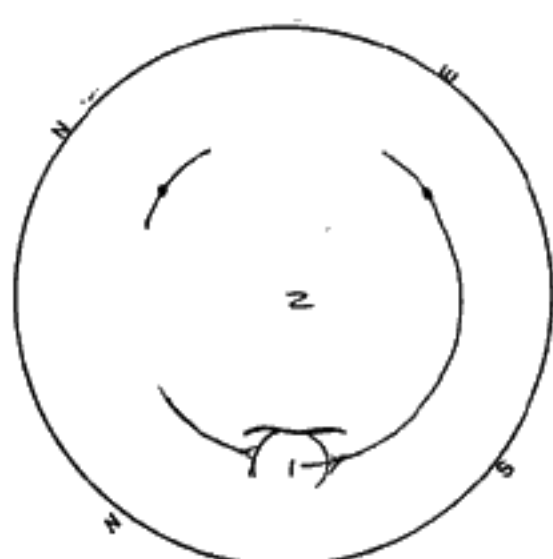
3.7. Kokkola
Jarmo Moilanen

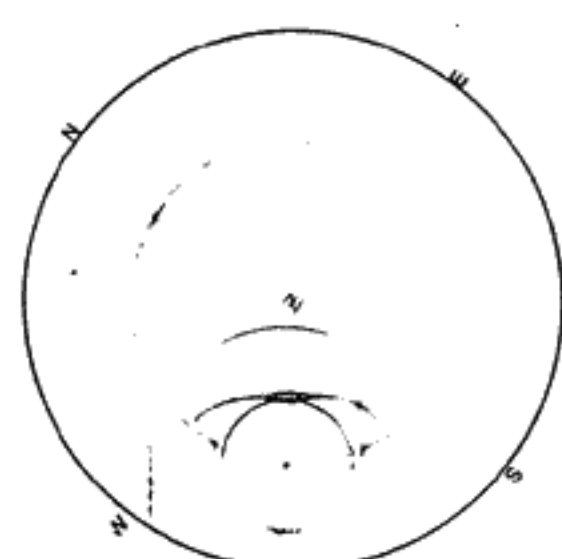
6.7. Kokkola
Jarmo Moilanen

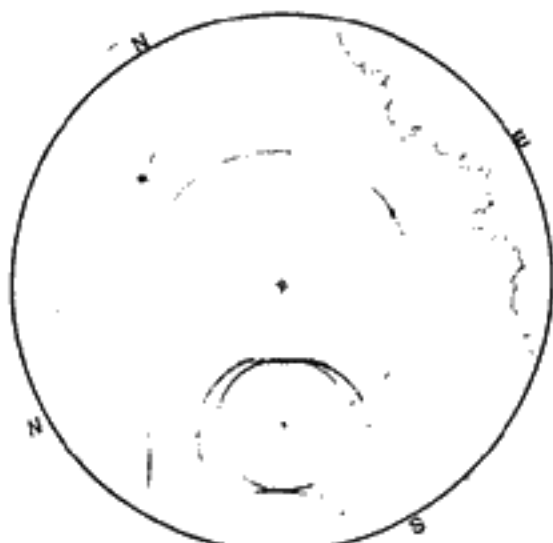
6.7. Kokkola
Jarmo Moilanen

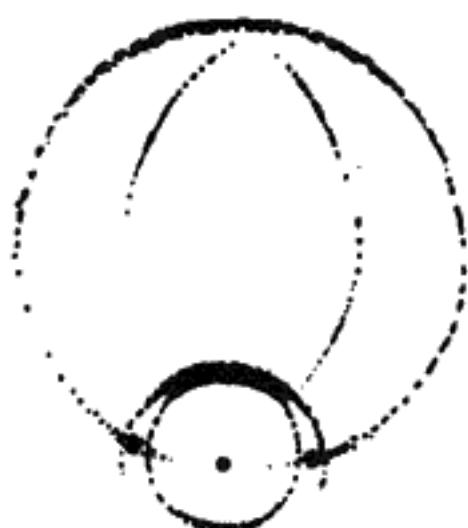
26.7. Turku
Krista ja Tiia Vajanto

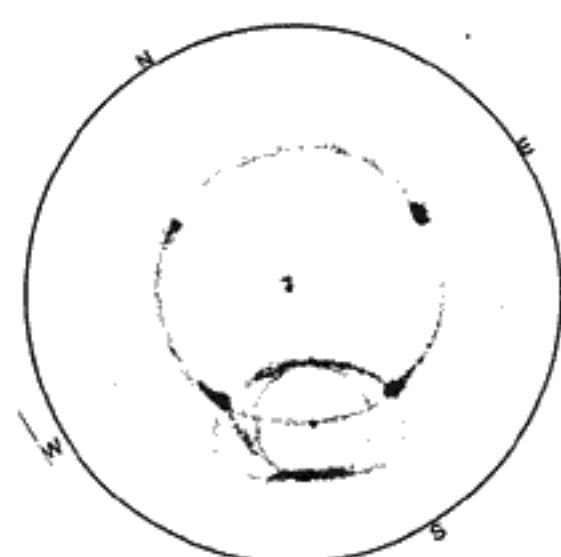
27.7. Kokkola
Jarmo Moilanen

27.7. Kokkola
Jarmo Moilanen

27.7. Jurva
Timo Nevala

2.8. Hollola
AJ, PR, IL, VM, TK,
KV, MB, JR

tai sitten vaikka jollain erillisellä paperilla, mutta en mielellään listalomakkeella. Viime vuonna mm. pari havaintoa sellaisesta harvinaisuudesta kuin 8 renkaasta tuli listalomakkeella. Tällaisissa tapauksissa havainnon informaatio aste on kyllä täysin nollassa. Ja sitten olen huomannut pieniä väärinkäsityksiä B-lomakkeen käytössä. Tässä lomakkeessahan tavanomaiset halot ovat vasemmassa reunassa allekkain, ja kullekin on oma ruutu johon merkitään rasti jos kyseinen muoto on näkynyt. Pääosan lomakkeen yläosasta muodostavat viivoitukset, joiden yläpuolella lukee "halomuoto, värit, kirkk. ja kommentit/aika". Näille viivoille siis merkitään ne harvinaiset halomuodot joille ei ole paikkaa rastitettavien halomuotojen kohdalla. Nämä viivat eivät siis suinkaan ole tarkoitettu lisätietojen antamiseen esim. 22 renkaasta tai SAureista.

Viime vuosi oli loppujen lopuksi aivan hyvä vuosi halohavain-
torintamalla, mutta ei kuitenkaan lähelläkään sitä tasoa mitä olivat nuo kultaiset vuodet 80-luvun loppupuolella helmenään 1987. Tästä vuodesta toivottavasti tulee sentään yhtä hyvä, kuin edeltäjästään. Nyt kun havaitsijoiden määräkin on huipussaan, niin olisi suotavaa, että havaittavaa riittäisi. Vuoden alku ei ole vielä luvannut liikoja.

MARRAS-HELMIKUUN HALOT

Kuten varmaankin arvaatte, ei kyseisiltä kuukausilta oleva materiaali kovin innostavaa ole. Jääsumua on näkynyt todella alakanttiin, ja yläpilvihaloja juuri sen verran, tai itseasiassa ei senkään vertaa, mitä näin talviaikana voi odottaa. Vain yksi ala-aurinko on onnistuttu näkemään. Helmikuun 21. päivän aamuna Jyväskylässä 22 asteen pakkasessa Jarmo Moilanen näki tavanomaisessa maastoa vasten näkyneessä pilarissa jääkide-
tihentymän, joka oli niin selvä, että se oli tulkittavissa ala-
auringoksi.

Täysin ilman jotain erikoista ei toki tämäkään jakso ole vierähtänyt. Tällä kertaa jaoston ulkopuolinen havaitsija pelasti tilanteen. Veli Hietala Haapajärveltä näki todella mielenkiintoisen halon. Yöllä 20.11. klo 23.20 taivaalla oli Kuun seurana revontulia sekä hieno halo. Velin kertomuksen mukaan taivaalla oli kuin "jättiläissormus". Taivaan nimittäin kiersi horisonttirenkas, ja tällä HR:lla oli 120 sivuauringot molemmin puolin. Näin äkkiä muistelin, ettei Suomessa ole 120 SAureja nähty Kuulla kuin kerran aiemmin; 14-15.2.87 Helsingissä. Tästä voitte päätellä, ettei kysymyksessä ole ihan tavallinen näky.

Nyt ollaan taas siinä tilanteessa, että kaikkien halohavaintojen toiveet ovat korkealla tulevan kevään suhteen. Kaikkea hyvää sopii odottaa, ja toivotankin kaikille hyviä havaintokelejä Cirrostratuksen peittämän taivaan alla!

ENGLISH SUMMARY

This time the column deals mainly with last years (1991) halos. There is a table which contains all observers and their observations last year. Also the best observations are presented. On the whole the year 1991 was not a very good year, so we hope that we get better results this year.